

POTREBA IZOBRAZBE ZA PODUZETNIŠTVO U DRŽAVNOJ UPRAVI

mr. sc. Mladen Ilić, dipl. politolog,
Dragan Stanković, dipl. ekonomist

Sažetak

Strategija EU „Europa 2020“ ističe kako države članice trebaju provoditi reforme usmjerene na rast potaknut znanjem i inovacijama. Reforme koje se provode trebaju imati za cilj poboljšanje kvalitete obrazovanja/usavršavanja i osiguranja pristupa za sve, kao i jačanje transfera znanja općenito.

Usvajanjem Strategije razvoja ljudskih potencijala u državnoj službi za razdoblje 2010. do 2013. godine te Akcijskog plana, postavljeni su strateški ciljevi među kojima i provođenje trajne izobrazbe državnih službenika.

Za provedbu programa izobrazbe namijenjenih službenicima javne uprave zadužena je Državna škola za javnu upravu koja ne posjeduje dovoljne ljudske, prostorne i financijske potencijale da provede zadanu ulogu. Razvoj svih ključnih kompetencija, a naročito **inicijativnost i poduzetnost** koja se odnosi na sposobnost pojedinca da ideje pretvori u djelovanje neophodna je javnim službenicima jer moraju početi strateški razmišljati i projektno djelovati, a to mogu učiti pohađajući seminare za poduzetništvo.

Ključne riječi: državni službenici, izobrazba, poduzetništvo, kompetencija

NEED TRAINING FOR ENTREPRENEURSHIP IN CIVIL SERVICE

Abstract

EU strategy “Europe 2020” states that Member States should implement reforms aimed at growth driven by knowledge and innovation. The reforms should aim at improving the quality of education / training and ensuring access for all, and to strengthen the transfer of knowledge in general. Strategy for the development of human resources in the civil service for the period of 2010. to 2013th year, and the Action Plan, set strategic objectives including the implementation of ongoing training for civil servants. For the implementation of training programs intended for officials of the public administration in charge is the National School of Public Administration, which does not possess sufficient human, physical and financial resources to carry out a given role. Development of key competencies and in particular the initiative and entrepreneurship, which refers to an individual’s ability to turn ideas into action is necessary, because public officials must begin to think strategically and project work and it can be learned by attending seminars for entrepreneurs.

Keywords: civil servants, education, entrepreneurship, competence

Uvod

Strategija Europske unije „Europa 2020“ (Zaključci predsjedništva Europskog vijeća, Lisabon 23. i 24. ožujka, 2000.)

http://zagreb.idi.hr/bolonjski_dokumenti/Zakljucici%20predsjednistva%20Lisabon%20ozujak%202000.pdf) (sačuvano 19.07.2013.) ističe kako države članice trebaju provoditi reforme usmjerene na „rast potaknut znanjem i inovacijama“. Reforme koje se provode trebaju imati za cilj poboljšanje kvalitete obrazovanja/usavršavanja i osiguranja pristupa za sve kao i jačanje transfere znanja općenito. Velika se važnost pridaje cjeloživotnom učenju i osposobljavanju na svim razinama, čime bi se osigurala mobilnost ljudskog potencijala i olakšalo zapošljavanje u skladu s potrebama tržišta rada.

U programu Vlade Republike Hrvatske za mandat 2011.-2015. (Program Vlade RH 2011-2015) [http://www.vlada.hr/hr/preuzimanja/program_vlade_2011_2015/\(view_online\)/1](http://www.vlada.hr/hr/preuzimanja/program_vlade_2011_2015/(view_online)/1) (sačuvano 19.07.2013.)

u točki 20. piše da je nova javna uprava jedan od ključnih elemenata „*razvijanja sustava trajnog obrazovanja državnih službenika, kojim će se izgrađivati ne samo stručnost kadrova u državnoj upravi, nego i poticati promjene u ponašanju i načinu obavljanja poslova državnih službenika*“.

1. Ključne kompetencije

Pojam kompetencija opisuje ukupnost vještina, znanja i stavova, a obuhvaća i sklonost učenju. U skladu sa širim pristupom ključnim kompetencijama koje su potrebne svim pojedincima za njihovu osobnu realizaciju i razvoj te uključivanje u društvo i zapošljavanje.

U proteklim desetljećima cjeloživotno učenje se razvilo u dominantno načelo i orijentaciju razvoja brojnih nacionalnih obrazovnih sustava. Uz koncept cjeloživotnog učenja najčešće se vezuju ciljevi ekonomske prirode, primjerice postizanje veće konkurentnosti i trajne zaposlenosti. U kasnim devedesetima, i kasnije, u Europi se afirmira cjeloživotno učenje kao politika koja pomaže u rješavanju problema visoke nezaposlenosti nastale uslijed ekonomske krize, ali i odljeva proizvodnih kapaciteta prema dalekom istoku.

Europska je unija 2006. godine donijela preporuku o ključnim kompetencijama za cjeloživotno učenje.

Naime radi se o skupu od osam kompetencija Europa 2020 EUROPA 2020. Europska strategija za pametan, održiv i uključiv rast http://www.azoo.hr/images/razno/eu_hr.pdf (sačuvano 19.07.2013.)

Ukratko to su :

- komunikacija na materinjem jeziku
- komunikacija na stranim jezicima
- matematička kompetencija i osnovne kompetencije u prirodoslovlju i tehnologiji
- digitalna kompetencija
- učiti kako učiti
- socijalna i građanska kompetencija
- inicijativnost i poduzetnost
- kulturna svijest i izražavanje

2. Inicijativnost i poduzetnost kao kompetencija

Inicijativnost i poduzetnost kao kompetencija je uvrštena u sve europske nacionalne kurikulu-me kao jedna od osam temeljnih kompetencija. Upravo poticanjem poduzetnog načina razmišlja-nja i razvojem poduzetničke kompetencije doprinosi se smanjenju jaza između ponude i potražnje na tržištu rada, odnosno povećanju zaposlenosti ne samo mladih (kao najveći problem EU), nego cjelokupnog radno sposobnog stanovništva. Poduzetništvo podrazumijeva inicijativu i pokretanje odnosno poduzimanje različitih aktivnosti radi ostvarivanja zadanih ciljeva.

Temeljna sastavnica poduzetničke kompetencije je proaktivnost, a sadrži:

- prihvaćanje, podržavanje i uvođenje inovacija
- preuzimanje rizika i odgovornosti
- postavljanje ciljeva i djelovanje ka ostvarenju istih
- spremnost na promjene
- biti dio tima
- motiviranost za uspjeh.

U okviru navedenih poduzetničkih kompetencija trebalo bi također poticati kreativnost, samopouzdanje, inovativnost te svijest o opravdanosti i neupitnosti društveno odgovornog poduzetništva.

3. Da li se državni službenici osposobljavaju i usavršavaju za inicijativnost i poduzetnost?

Službenici u javnom sektoru i lokalnoj samoupravi dužni su trajno se usavršavati i osposoblja-vati kako bi kvalitetnije obavljali poslove iz opisa svog radnog mjesta. Svrha je opće povećanje ra-zine znanja, vještina, sposobnosti i kvalifikacija na svim razinama. To doprinosi njihovoj neovisno-sti, stručnosti i sposobnosti, djelotvornosti, horizontalnoj i vertikalnoj mobilnosti i motivaciji, a time i ukupnom povećanju uspješnosti javnog sektora.

Da bi se izradio provedbeni plan izobrazbe nužno je izraditi Procjenu potreba za izobrazbom (PPI) koja je ujedno preduvjet planiranja izobrazbe državnih službenika. Temeljem Zakona o državnim službenicima (Narodne novine 92/05 do 34/12) i Uredbe o oblicima, načinima i uvjetima izobrazbe državnih službenika (NN 10/07) te u skladu sa Strategijom razvoja ljudskih potencijala 2010-2013 sredinom 2011. godine je na žalost posljednji puta provedena sveobuhvatna PPI u organizaciji središnjeg tijela nadležnog za službeničke odnose Ministarstva uprave. Zadnja PPI je provedena 2011 godine, a potrebni obrasci za iskazivanje potreba za izobrazbom za 2012. godinu Izvješće o procjeni potreba za izobrazbom <http://www.uprava.hr/UserDocsImages/Drzavna%20sluzba/IPPIDS2012.pdf> (sačuvano 19.07.2013.) dostavljeni su svim tijelima državne uprave, a sudjelovalo je ukupno 24 460 službenika koji su iskazali interes i potrebe za općim i specijalističkim programima izobrazbe. Među 140 specijaliziranih i općih programa koji su bili ponuđeni službenicima bilo je i dvadesetak seminara kojima se jačaju inicijativnost i poduzetnost. Odjel za upravljanje i razvoj ljudskih potencijala Ministarstva uprave je obradio dospjele podatke, a niti jedan program iz područja jačanja kompetencija za poduzetništvo nije bio u najtraženijih dvadeset programa. Najveći interes je pokazan za ECDL seminarima, stranim jezicima, stručnim seminarima iz područja rada uprave, ali 2774 anketiranih službenika je pokazalo interes za programima koji jačaju poduzetničke kompetencije. U tablici je navedeno 10 najtraženijih programa koji jačaju poduzetničke kompetencije i pripadajući broj službenika koji su pokazali interes.

Tablica 1. Nazivi programa i iskazan interes

NAZIV PROGRAMA	ISKAZAN INTERES
Izgradnja i vođenje tima	403
Upravljanje konfliktima	438
Izgradnja i vođenje tima	403
Strateško planiranje i upravljanje	354
Javni menadžment i dobro upravljanje	252
Upravljanje kroz ciljeve	197
Napredne vještine rukovođenja	196
Strateško upravljanje ljudskim potencijalima	176
Upravljanje znanjem	126
Upravljanje promjenama	117
Sadržaj poslovnog plana	112
UKUPNO	2774

Iz tablice je vidljivo da postoji veliki interes i potreba za edukacijom državnih službenika u području jačanja kompetencija za poduzetništvo. Iako cilj ovog rada nije analiza Procjene potreba za izobrazbom državnih službenika, ovdje se navodi brojčani podatak radi potvrde teze da velikom broju službenika nedostaje znanja i vještina iz područja poduzetništva i u isto vrijeme su svjesni da im ta znanja nedostaju.

4. Zašto je važno da se državni službenici jačaju kompetitivnost za poduzetništvo?

„Poduzetništvo u Republici Hrvatskoj čini 99,4 posto tvrtki, 50 posto gospodarstva i dvije trećine zaposlenih. Ključni cilj je povećanje konkurentnosti malog gospodarstva, istaknuto je u Strategiji razvoja poduzetništva, a do 2020. želi se povećati udio malih i srednjih poduzeća s 22,4 posto na tisuću stanovnika na 40 posto, a udio znanstvenika koji rade u poduzetničkom sektoru s 19 na 30 posto“. Sjednice i odluke Vlade RH ([http://www.vlada.hr/hr/naslovnica/novosti_i_najave/najave/2013/svibanj/sjednica_vlade_republike_hrvatske.](http://www.vlada.hr/hr/naslovnica/novosti_i_najave/najave/2013/svibanj/sjednica_vlade_republike_hrvatske)) sačuvano 26.07.2013.

Da bi se ostvarili zacrtani ciljevi u čitavom društvu treba stvoriti pozitivnu klimu. Državnoj školi za javnu upravu (u daljnjem tekstu DŠJU), ali i drugim ustanovama i institucijama čija je djelatnost edukacija u javnoj upravi, obrazovanje za poduzetništvo treba biti na vrhu prioriteta provedbe programa izobrazbe. Zašto? Poduzetnici u svom poslovanju često se susreću sa službenicima u javnoj upravi, a oni bi morali dobro poznavati i brzo reagirati na sve veće potrebe poduzetnika. U isto vrijeme potrebno je da državni službenici dobro barataju pojmovima kao što su: kreiranje javnih politika, strategija, akcijski plan, program, projekt poslovni plan i drugi. Različitim oblicima edukacije državnih službenika postiže se jačanje kompetencije za poduzetništvo i na taj način se mogu lakše procjenjivati strategije razvoja i poslovne planovi poduzetnika. U isto vrijeme jačanjem poduzetničkih kompetencija i sami mogu postati poduzetni i bolje planirati osobni razvoj.

5. Državna škola za javnu upravu (DŠJU)

DŠJU je slijednica Centra za stručno osposobljavanje i usavršavanje državnih službenika (Centar) koji je nakon uspješnih 6 godina prestao s radom tijekom 2011. godine. U Centru se provodilo 140 različitih programa izobrazbe koje je završilo više od 30 000 tisuća polaznika, državnih i javnih službenika. Osim toga Centar je bio licencirani ECDL testni centar, a od 2007. godine su se provodili tečajevi engleskog, njemačkog i francuskog jezika na svim razinama. Krajem 2007. godine razvijen je Očevidnik izobrazbe - informatički program za upravljanjem sustavom izobrazbe u kojem se nalaze podaci o svim aktivnostima, programima i sudionicima procesa izobrazbe. U bazi podataka je evidentirano 320 trenera/predavača/mentora/ispitivača i 16 400 polaznika koji su završili programe izobrazbe. Bespovratnu pomoć u opremanju pružila je Vlada kraljevine Danske.

DŠJU je osnivačkim aktom organizirana kao javna ustanova čija je djelatnost stručno osposobljavanje državnih službenika, kao i izabranih dužnosnika i službenika u tijelima lokalne i područne (regionalne) samouprave te pravnih osoba s javnim ovlastima čime se znatno proširila ciljna skupina.

Pokazalo se da je osnivanje DŠJU i prije toga zatvaranje Centra bio je nepripremljen i nedovoljno planiran potez bivše vlasti. Nije moguće očekivati da DŠJU postane središnja institucija za stručno osposobljavanje javnih službenika ako znamo da njih ima više od 240 000. U ovom trenutku osim političke podrške DŠJU nema dovoljno ljudskih i financijskih kapaciteta za provedbu aktivnosti za koje je osnovana.

Također, u većem dijelu jedinica lokalne uprave i samouprave ne postoje organizacijske sposobnosti upravljanja ljudskim potencijalima koje bi selektirale službenike koji bi završili neku od ponuđenih i potrebnih programa osposobljavanja i usavršavanja.

Službenici se na svom poslu sve više moraju odgovarati na potrebe poduzetnika, sudjelovati u izradi i provedbi zakona iz tog područja. U isto vrijeme moraju se pripremati za fondove EU, a poznato je da će se financirati samo kvalitetni i održivi projekti. Ministarstvo poduzetništva i obrta u Strateškom planu 2012.-2014. Strategija razvoja poduzetništva do 2020. <http://www.minpo.hr/default.aspx?id=320> (sačuvano 26.07.2013.) napominje „Cilj je gospodarske politike Vlade uspostaviti konkurentno, društveno i ekološki odgovorno, na znanju utemeljeno i izvozno usmjerenno tržišno gospodarstvo koje osigurava rast dodane vrijednosti, nova i dobro plaćena radna mjesta te bolje i pravednije društvo u kojemu se štite načela socijalne kohezije, solidarnosti, ravnopravnosti i napretka za sve građane. Dalje u tekstu se navedi i da je daljnje ulaganje u cjeloživotno obrazovanje za poduzetništvo, akademsko poduzetništvo, poduzetništvo za samozapošljavanje i kao mjera suzbijanja socijalne isključenosti, socijalno poduzetništvo. Također daljnja provedba mjera na uklanjanju prepreka poslovanju i na promidžbi poduzetništva kao temelja gospodarske i općih društvenih vrijednosti. Među svim dionicima su i službenici koji moraju aktivno sudjelovati svakom u svom resoru na provedbi takvih planova. Svakako da je jedan od načina i kvalitetna edukacija službenika.

Službenicima svih tijela državne uprave, a naročito djelatnicima u Ministarstvu gospodarstva, Ministarstvu poduzetništva i obrta, Ministarstvu uprave, Ministarstvu regionalnog razvitka i fondova EU bit će neophodne kompetencije iz područja poduzetništva. Naime, službenici će procjenjivati i poduzetničke planove kandidata koji će se prijavljivati za dobivanje sredstava europskih fondova pa će morati imati i ta znanja. DŠJU se planira u okviru grupe seminara pod zajedničkim nazivom Javno upravljanje provesti više seminara koji bi trebali razvijati poduzetničke kompetencije. Neki od njih su: Izgradnja i vođenje tima, Poslovno upravljanje, Program za rukovodeće državne službenike, Razvoj rukovodstva, Simulacija vođenja projekata, Strateško upravljanje ljudskim potencijalima, Upravljanje konfliktima, promjenama i vremenom. Uz najbolju namjeru DŠJU može provesti i tek djelomično zadovoljiti velike potrebe za tom vrstom programa zbog ograničenih financijskih kapaciteta.

Prijedlozi za daljnji rad i moguća poboljšanja rada u području izobrazbe

Da bi DŠJU opravdala ulogu središnje ustanove za provedbu izobrazbe javnih službenika što trebalo bi:

- napraviti sveobuhvatnu Procjenu potreba za izobrazbom
- osnovati stručno-programsko tijelo koje bi predlagalo programe izobrazbe vezane uz pojedine skupine službenika i sadržaje najvažnijih programa izobrazbe
- izrađivati Godišnji plan izobrazbe službenika koji bi se temeljio na Procjeni potreba za izobrazbom i strateškim dokumentima
- nastaviti i uspostaviti suradnju s institucijama/ustanovama/agencijama i pojedincima te razvijati potrebne programe izobrazbe
- provesti vanjsku evaluaciju programa izobrazbe (Donald Kirkpatrickov model)

- uključiti se u Hrvatski kvalifikacijski okvir, utvrditi potrebne ključne kompetencije službenika u javnoj upravi i prilagoditi programe
- provoditi programe i u regionalnim centrima i razvijati regionalnu mrežu trenera
- razviti i uvesti e-learning.

6. Zaključak

U nacrtu Strategije razvoja javne uprave od 2014.-2020. godine istaknuto mjesto zauzimat će „Unaprjeđenje upravljanja ljudskim potencijalima“, a poseban dio će predložiti razvoj kompetencijskog okvira za sve rukovodeće i nerukovodeće službenike. Šalje se jasna poruka neophodnosti da službenici posjeduju većinu ključnih kompetencija, a kompetencija za poduzetništvo je uključena. Upravo to je potrebno kako bi kvalitetno i učinkovito obavljati svoje radne zadaće i imali uvjete za napredovanje i osobni razvoj.

Vidljiva je visoka razina interesa za stručnim osposobljavanjem i usavršavanjem državnih službenika.

Vezano uz broj traženih programa izobrazbe za poduzetništvo, izvjesno je da trenutni kapaciteti institucija koje provode izobrazbu ne mogu odgovoriti na izražene potrebe za izobrazbom. Stoga je potrebno dodatno istražiti mogućnosti i omogućiti u što skorijoj budućnosti provedbu neophodnih programa.

Popis kratica:

DŠJU (Državna škola za javnu upravu)

Centar (Centar za stručno osposobljavanje i usavršavanje državnih službenika)

Popis izvora:

- Zaključci predsjedništva Europskog vijeća, Lisabon 23. i 24. ožujka, 2000. http://zagreb.idi.hr/bolonjski_dokumenti/Zakljucci%20predsjednistva%20Lisabon%20ozujak%202000.pdf (sačuvano 23.07.2013.)
- Program Vlade RH 2011-2015. [http://www.vlada.hr/hr/preuzimanja/program_vlade_2011_2015/\(view_online\)/1](http://www.vlada.hr/hr/preuzimanja/program_vlade_2011_2015/(view_online)/1) (sačuvano 19.07.2013.)
- Europska strategija za pametan, održiv i uključiv rast http://www.azoo.hr/images/razno/eu_hr.pdf (sačuvano 26.07.2013.)
- Izvješće o procjeni potreba za izobrazbom <http://www.uprava.hr/UserDocImages/Drzavna%20sluzba/IPPIDS2012.pdf> sačuvano 19.07.2013. 5.Sjednice i odluke Vlade RH http://www.vlada.hr/hr/naslovnica/novosti_i_najave/najave/2013/svibanj/sjednica_vlade_republike_hrvatske. (sačuvano 26.07.2013.)
- Strategija razvoja poduzetništva do 2020. <http://www.minpo.hr/default.aspx?id=320> (sačuvano 26.07.2013.)